

04 πολιτισμός

Όταν ο Σηκουάνας βάφτηκε κόκκινος

Για την ταινία *120 χτύποι το λεπτό*, του Ρομπέν Καμπιγιό

■ της **Ιφιγένειας Καλαντζή***

Τρίτη σκηνοθετική δουλειά του Ρομπέν Καμπιγιό, η βραβευμένη στις Κάννες ταινία *120 χτύποι το λεπτό* ακολουθεί την κοινωνικοπολιτική σχολή που εδράζει στον Κεν Λόουτς και στον ωμό ρεαλισμό του ρουμάνικου σινεμά, με τους διαλόγους στο επίκεντρο της κινηματογραφικής δημιουργίας, ως εργαλείο παραγωγής πολιτικής σκέψης.

Διπλάσιοι περίπου των χτύπων της καρδιάς, οι 120 χτύποι το λεπτό στον τίτλο αντιστοιχούν στον μέσο όρο ρυθμού δημοφιλών τραγουδιών, που όπως έχει παρατηρηθεί, συγχρονίζεται άψογα με το ανθρώπινο τέμπο, επηρεάζοντας τη διακύμανση των συναισθημάτων.

Τοποθετημένη το 1990, εν μέσω έκρηξης του AIDS, με νεαρά θύματα όσους δεν ακολουθούν το «φυσιολογικό», κατά τα ΜΜΕ, μοντέλο σεξουαλικών προτιμήσεων, η ταινία επικεντρώνεται στην ερωτική σχέση και τους αγώνες κατά του AIDS, του Νατάν (Αρνό Βαλουά), άρτι ενταγμένου στην οργάνωση ACT UP Παρισιού, με τον δυναμικό 26χρονο οροθετικό Σον (Ναυέλ Περέζ-Μπισκαγιάρ).

Από την πρώτη σκηνή παρακολουθούμε, σαν σε ντοκιμαντέρ, τις συνελεύσεις της ακτιβιστικής ομάδας στο πανεπιστημιακό αμφιθέατρο, με διαλόγους φορτισμένους με το πολιτικό σημαινόμενο, όπως και στην ταινία *Ανάμεσα στους τοίχους*, του Λοράν Καντέ, όπου σεναριογράφος ήταν ο Καμπιγιό. Με σεβασμό στη διαλεκτική των δημοκρατικών διαδικασιών, οι μορφές αγώνα, τα αιχμηρά συνθήματα και οι προκλητικές αφίσες συνδιαμορφώνονται μέσα από αντιπαραθέσεις, που αποκαλύπτουν διαφορετικούς χαρακτήρες, έρωτες και αντιπάθειες, ενώ ανακοινώνονται νέες θεραπείες. Κυρίως όμως γίνεται αισθητή η απελπιστική φούρια ανθρώπων δίχως χρόνο ζωής, που τα δίνουν όλα, ζώντας έντονα τα πάντα.

Στα χέρια ενός πολιτικοποιημένου σκηνοθέτη,

το επερχόμενο τέλος δεν έχει γεύση απόγνωσης, σε αντίθεση με το αυτοκαταστροφικό σλόγκαν «Ζήσε γρήγορα, πέθανε νέος» του περιθωριακού τρίπτυχου «σεξ-ναρκωτικά-ροκ εν ρόλ». Εδώ, κυριαρχεί ένα αγωνιστικό όραμα ανατροπής, με συλλογική διεκδίκηση που εμπεριέχει προ-επαναστατική διάσταση σε μικρή κλίμακα. Ενωμένοι σε μια πολιτική συλλογικότητα, οι γεμάτοι ερωτικό πάθος νέοι της ταινίας αγωνίζονται, ψυχή τε κα σώματι, να ανοίξουν το θέμα, από πρόβλημα μιας κακότυχης μειοψηφίας, σε ζήτημα δημόσιας υγείας, διεκδικώντας σωστή ενημέρωση, μέτρα πρόληψης και άμεσα προσιτή θεραπεία. Με σύνθημα «σιωπή=θάνατος, δράση=ζωή», αντιδρούν δυναμικά στην εγκληματική αδιαφορία της Πολιτείας και κατεβαίνουν στον δρόμο, προτάσσοντας ως αφοπλιστικό όπλο το λαβωμένο κορμί τους.

Ανακαλώντας τον ριζοσπαστικοποιημένο ακτιβισμό του '70, σε σκηνές που κινηματογραφούνται με αμεσότητα, όπως στην ταινία *Μετά τον Μάη* (2013), του Ολιβιέ Ασαγιάς, η κάμερα καταγράφει από κοντά τις δράσεις της ACT UP. Μπουκάρουν στα γραφεία φαρμακευτικών εταιριών, λερώνοντας τα πάντα με κόκκινη μπογιά σαν αίμα, μοιράζουν ενημερωτικά φυλλάδια και προφυλακτικά στα σχολεία και διακόπτουν συνέδρια και ομιλίες, αντιμετωπίζοντας άγρια καταστολή και συλλήψεις. Παράλληλα, διοργανώνουν τις περίφημες «γκέι πράνιντ» παρελάσεις, με χρώματα, ερωτισμό, χορό και μουσική, ξορκίζοντας τον θάνατο με τις πολύβουες σφυρίχτρες, ενώ διασκεδάζουν χορεύοντας ασταμάτητα με εκκωφαντική μουσική στα κλαμπ, με όση ενέργεια τους έχει απομείνει, σε σκηνές με αργή κίνηση, δίχως λόγια.

Με την ορμητική ματιά ενός κινηματογραφικού ρεαλισμού που δανείζεται στοιχεία από το σινεμά-βερίτέ και το ντοκιμαντέρ, η ταινία αποτυπώνει έναν ισχυρό συναισθηματικό

αντίκτυπο, με αεικίνητη κάμερα στον ώμο, τοποθετημένη στον πυρήνα του συγκεκριμένου πολιτικοποιημένου περίγυρου, που καταγράφει τότε σε λήψεις διαρκείας, από τον έναν στον άλλον, τότε μέσα από κοφτά, πολύ κοντινά πλάνα, τον πολιτικό λόγο που εμπεριέχεται στους διαλόγους, με ηλεκτρισμένες ερμηνείες, νεανικά πρόσωπα και εφηβικά σώματα σε πρώτο πλάνο. Ακολουθώντας τα σκηνοθετικά διδάγματα του αγωνιστικού '70, δημιουργείται μια συνέχεια από το παρόν της ταινίας (1990) μέχρι σήμερα, που γυρίστηκε η ταινία, μια εποχή ακυρωμένων αγώνων σε αναμονή.

Στα χνάρια του Αμπντελατίφ Κεσίς, που με αφορμή την ταινία του Η Ζωή της Αντέλ (2013) είχε δηλώσει, εν μέσω αραβικής άνοιξης, πως «Μια επανάσταση δεν μπορεί παρά να είναι και σεξουαλική», ο Καμπιγιό επιμένει στην άρρητη σύνδεση επαναστατικής διεκδίκησης και ελευθεριακής σεξουαλικότητας.

Αντίστοιχες συγκλονιστικές σκηνές με τον ετοιμοθάνατο πρωταγωνιστή στο νοσοκομείο έχουν αποτυπωθεί εδώ και σχεδόν τρεις δεκαετίες σε ντοκιμαντέρ, με συντρόφους και συγγενείς που ξεπροβοδίζουν τους δικούς τους, στο τελικό στάδιο αυτής της εκφυλιστικής ασθένειας, αλλά και σε μυθοπλασία, δίνοντας έμφαση στην κυρίαρχη μοιρολατρική αισθητική θυματοποίησης των ασθενών. Δημοφιλή παραδείγματα το εμπορικό *Φιλάδελφεια* (Τζόνναθαν Ντέμι/1993), με τον Τομ Χανκς και το πιο «ανεξάρτητο» *Dallas Buyers Club* (Ζαν-Μαρκ Βαλέ/2013), με τον Μάθιου Μακόνάχι, χαρίζοντας οσκαρικές ερμηνείες σε αβανταδόρικούς, μη ερωτικούς ρόλους. Αντιθέτως, βασισμένος σε προσωπικές εμπειρίες, ο Καμπιγιό προσπάθησε με ειλικρίνεια να ανατρέψει την εικόνα των απισχασμένων ασθενών του AIDS, ενισχύοντας το τέλος της ταινίας του με ελπιδοφόρα αγωνιστική διάσταση και σεξουαλική ορμή ζωτικής σημασίας, που θυμίζει έντονα τη λησμονημένη γαλλική

ταινία *Άγριες Νύχτες* (1992), του Συρίλ Κολάρ, που πέθανε από AIDS στα 35 του.

Το πολιτικό στίγμα της ταινίας αποκρυσταλλώνεται στην πρώτη νυχτερινή νεκρώσιμη πομπή μαύρων φέρετρων στους δρόμους του Παρισιού, για τον νεαρό φοιτητή Ιστορίας, με την εκτός κάδρου αναφορά στα οδοφράγματα, στους ίδιους δρόμους, κατά τη διάρκεια της Γαλλικής Επανάστασης του Φεβρουαρίου του 1848, που έβαλε οριστικό τέλος στην Ιουλιανή Μοναρχία και απετέλεσε τη «σπίθα» σειράς επαναστάσεων ανά την Ευρώπη.

Στη συνέντευξη τύπου στην Αθήνα, προσκεκλημένος στις 23ες Νύχτες Πρεμιέρας, ο Καμπιγιό δήλωσε πως υπήρξε μέλος της ACT UP Παρισιού το 1992, ως 20χρονος ομοφυλόφιλος που είχε χάσει τον σύντροφό του από AIDS και τόνισε πως η ημιβιογραφική αυτή ταινία αποτελεί συλλογικό αυτόπορτρέτο του, αποσκοπώντας να δώσει νέα οπτική στη σημερινή, αποκλειστικά διαδικτυακή ριζοσπαστικοποίηση της νεολαίας, γιατί πολιτικός αγώνας μονάχα με ιδέες δεν γίνεται. Η διεκδίκηση απαιτεί την ενσάρκωση των αγώνων σε πραγματικό τόπο και χρόνο, με τους νέους ξανά στους δρόμους. Το 1990, πρόσθεσε, προσπαθούσαν να αποπολιτικοποιήσουν το AIDS, ένα καυτό ζήτημα δημόσιας υγείας. Σήμερα, ο Μακρόν θεωρεί όλη τη Γαλλία μια ιδιωτική επιχείρηση προσπαθώντας να αποπροσανατολίσει, αποπολιτικοποιώντας την οικονομία... Κλείνοντας, τόνισε πως το απότομο μοντάζ, δίχως σκηνές μετάβασης, ενισχύει την ένταση μιας ζωής στα άκρα, από τις συνελεύσεις, στις πορείες. Σε μικρές δόσεις, η απλή μουσική σύνθεση του Αρνό Ρεμποτινί δίνει το τέμπο, μέσα από τρεις κατιούσες νότες, παράλληλα με χορευτικές ρυθμικές χάουζ συνθέσεις του. Την ταινία ωστόσο στοιχειώνει το ρεμίζ του εμβληματικού τραγουδιού της γκέι κοινότητας του '80 «smalltown boy» των Bronski Beat, που ακολουθεί τις συμβολικές πένθιμες εικόνες με τα κοκκινισμένα νερά ενός αιματοβαμμένου Σηκουάνα.

* Η *Ιφιγένεια Καλαντζή* είναι θεωρητικός-κριτικός κινηματογράφου
ifigenia.kalantzi@gmail.com